

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ

Законодавством України передбачено відповідальність батьків не лише за шкоду, завдану їхніми дітьми, а й за неналежне виконання своїх батьківських обов'язків.

Відповідальність батьків передбачена:

Сімейним кодексом України

Стаття 141. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини

1. мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою;
2. розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Стаття 155. Здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків

1. здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності;
2. батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини;
3. відмова батьків від дитини є неправомірною, суперечить моральним засадам суспільства;
4. ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою для покладення на них відповідальності, встановленої законом.

Стаття 180. Обов'язок батьків утримувати дитину

1. Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття.

Стаття 181. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину

1. способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними;
2. за домовленістю між батьками дитини той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і (або) натуральній формі;
3. за рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у частці від доходу її матері, батька і (або) у твердій грошовій сумі;
4. у разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти стягуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
5. якщо місце проживання батьків невідоме або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога. Порядок призначення цієї тимчасової державної допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав

1. Мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона, він:

- 1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;
- 2) ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини;
- 3) жорстоко поведуться з дитиною;
- 4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;
- 5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;
- б) засуджені за вчинення умисного злочину щодо дитини.

2. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав з підстав, встановлених пунктами 2, 4 і 5 частини першої цієї статті, лише у разі досягнення ними повноліття.

3. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав щодо усіх своїх дітей або когось із них.

4. Якщо суд при розгляді справи про позбавлення батьківських прав виявить у діях батьків або одного з них ознаки злочину, він порушує кримінальну справу.

Стаття 165. Особи, які мають право звернутися з позовом до суду про позбавлення батьківських прав

1. Право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав мають один з батьків, опікун, піклувальник, особа, в сім'ї якої проживає дитина, заклад охорони здоров'я або навчальний заклад, в якому вона перебуває, орган опіки та піклування, прокурор, а також сама дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

Стаття 166. Правові наслідки позбавлення батьківських прав

1. Особа, позбавлена батьківських прав:

- 1) втрачає особисті немайнові права щодо дитини та звільняється від обов'язків щодо її виховання;
- 2) перестає бути законним представником дитини;
- 3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;
- 4) не може бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником;
- 5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування);
- б) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною.

2. Особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини.

Одночасно з позбавленням батьківських прав суд може на вимогу позивача або за власною ініціативою вирішити питання про стягнення аліментів на дитину.

Стаття 170. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав

1. Суд може постановити рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них, не позбавляючи їх батьківських прав у випадках, передбачених пунктами 2-5 частини першої статті 164 Сімейного кодексу України, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у них є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання.

У цьому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам – за їх бажанням або органі опіки та піклування.

2. У виняткових випадках, при безпосередній загрозі для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування або прокурор мають право постановити рішення про негайне відібрання дитини від батьків.

У цьому разі орган опіки та піклування зобов'язаний негайно повідомити прокурора та у семиденний строк після постановлення рішення звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав.

З таким позовом до суду має право звернутися прокурор.

3. Якщо відпадуть причини, які перешкоджали належному вихованню дитини її батьками, суд за заявою батьків може постановити рішення про повернення їм дитини.

4. При задоволенні позову про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав суд вирішує питання про стягнення з них аліментів на дитину.

5. Положення частин першої – третьої цієї статті застосовуються до відібрання дитини від інших осіб, з якими вона проживає.

Законом України “Про освіту”

Стаття 59. Відповідальність батьків за розвиток дитини

1. Виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості.

2. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини.

3. Батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані:

- постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей; поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до державної і рідної мови, сім'ї, старших за віком, до народних традицій та звичаїв;

- виховувати повагу до національних, історичних, культурних цінностей українського та інших народів, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання та навколишнього природного середовища, любов до своєї країни;

- сприяти здобуттю дітьми освіти у навчальних закладах або забезпечувати повноцінну домашню освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу;

- виховувати повагу до законів, прав, основних свобод людини.

4. Держава надає батькам і особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків, захищає права сім'ї.

Стаття 60. Права батьків

Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:

- вибирати навчальний заклад для неповнолітніх дітей;
- обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування навчальних закладів;
- звертатися до державних органів управління освітою з питань навчання, виховання дітей;
- захищати у відповідних державних органах і суді законні інтереси своїх дітей.

Кодексом про адміністративні правопорушення України

Стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей.

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двох до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом,

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, що їх замінюють, від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Система профілактики правопорушень, бездоглядності учнів та досвід правовиховної роботи в школі

Категорія: Методичні рекомендації
Опубліковано: 27 грудня 2012
Перегляди: 28222

*Гук Раїса Миколаївна,
відділ освіти Нікопольської РДА*

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Поняття про профілактику правопорушень серед неповнолітніх та правовиховну роботу в школі

1.1 Основні причини дитячої злочинності

1.2 Поняття профілактики правопорушень серед неповнолітніх

1.3 Поняття права освіта школярів

РОЗДІЛ 2. Педагогічні проблеми профілактики правопорушень неповнолітніх

2.1 Про систему підготовки студентів педагогічних закладів до попереджувальної роботи з учнями шкіл

2.2 Вихованець – суб'єкт свого виховання й перевиховання

2.3 Профілактика правопорушень вимагає осмислення змісту виховної роботи в школі

РОЗДІЛ 3. Модель системи роботи з профілактики правопорушень, бездоглядності в школі

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

За даними Міністерства внутрішніх справ, у 2011 році рівень правопорушень серед неповнолітніх зріс на 2,9%. У цілому, в Україні кількість неповнолітніх, які скоїли протиправні дії, зменшилася на 2,1%, проте упродовж року зростання цього показника відбулося в АР Крим (на 3,6%), Івано-Франківській (на 3,3%), Київській (на 12,7%), Львівській (на 6,1%), Полтавській (на 25,4%), Рівненській (на 16,1%), Тернопільській (на 4,1%), Херсонській (на 14,4%), Хмельницькій (на 8,6%), Чернігівській (на 42,7%), Чернівецькій (на 15,7%) областях і м. Києві (на 2,6%). У 2011 році на 54,5% зросла кількість підлітків, які стали правопорушниками повторно; на 4% збільшилася кількість учнів, які вчинили протиправні дії у складі груп. На 17,1% зросла кількість правопорушень, скоєних неповнолітніми або за їх участю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Найтривожніша ситуація – у Вінницькій, Запорізькій, Київській, Харківській областях і м. Києві.

Від злочинних посягань у 2011 році потерпіло 10,6 тис. дітей, з яких 12 стали жертвами торгівлі людьми, 200 постраждали через насилля в сім'ї.

Кожен 8-9-й злочин в Україні здійснюється неповнолітніми. Близько 11% серед осіб, які беруть участь у скоєнні злочинів, - неповнолітні. Кількість підлітків, що вчинили злочин вдруге, за останні роки зросла майже на 19 % .

Одним із напрямів у боротьбі зі злочинністю взагалі та злочинністю неповнолітніх, зокрема, є профілактична діяльність

У зв'язку з цим та необхідністю виконання завдань, передбачених Законом України від 05.03.2009 року № 1065-VI «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року», Законом України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» зі змінами, Указом Президента України від 16.12.2011 року N 1163/2011 «Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні», на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 року №1209 «Про схвалення концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року», наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.08.2012 року №888 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту щодо профілактики правопорушень серед дітей та учнівської молоді на період до 2015 року», на виконання регіональної програми профілактики правопорушень на 2011-2015 роки, затвердженої рішенням Дніпропетровської обласної ради 25.03.2011 року №75-5/VI, наказу

головного управління освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації від 21.08.2012 року № 660/0/212-112 «Про затвердження Плану заходів щодо профілактики правопорушень серед дітей та учнівської молоді на період до 2015 року», з метою поліпшення профілактичної роботи з подолання злочинності та правопорушень серед учнівської молоді та з метою протидії поширенню злочинності серед неповнолітніх, вдосконалення виховної роботи, організація та проведення профілактичної, правовиховної роботи, спрямованої на зниження рівня злочинності серед дітей і молоді, є одним з актуальних і соціально важливих завдань, що стоять перед органами управління освітою та педагогічними колективами навчальних закладів.

Сьогодні надто актуальною виступає проблема зростання правопорушень серед молоді. Профілактика правопорушень неповнолітніх є передусім проблемою педагогічною, бо вона пов'язана з вирішенням певного кола виховних завдань. Тому в цій справі особливе місце повинна зайняти рання профілактика, яка має розпочинатися вже з дитячого садка й початкових класів школи, коли закладаються основи характеру, ставлення до оточуючих, поведінки в побуті. Що сьогодні робиться в цьому плані? Небагато. Не все можливе робить і школа, хоч саме вона більшою частиною несе моральну відповідальність за вчинки своїх вихованців. Причому, слід зазначити, що правопорушення серед молоді не тільки зростають швидкими темпами, але й суттєво змінюється їх структура.

Вибір способу поведінки у молодій людині існував завжди, але сьогодні в умовах поширення бездоглядності та безпритульності, пов'язаних із соціальним сирітством, кризою сімейних взаємин, збільшенням числа неблагополучних сімей, послабленням виховної функції сім'ї, вільної пропаганди алкоголю, тютюну, поширення ВІЛ/СНІД та наркоманії, діти складніше піддаються реабілітаційним заходам, часто не прагнуть змінити вироблений стиль життя, а іноді цей вибір зробити непросто і часто він робиться не на користь дитини.

Однак відповідними органами влади та закладами освіти здійснюється комплекс організаційно-практичних заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації, попередження негативних явищ у дитячому середовищі

Об'єктом даної курсової роботи виступає система профілактики правопорушень серед учнів загальноосвітніх шкіл та досвід правовиховної роботи в школі.

Предметом досліджень є організація заходів щодо профілактики правопорушень серед учнівської молоді, організація заходів з правовиховної роботи.

Мета дослідження полягає в теоретичному та емпіричному розгляді проблеми організації системи профілактики правопорушень, бездоглядності учнів та організації правовиховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

Мета роботи передбачає виконання таких завдань:

1. Проаналізувати поняття профілактики правопорушень серед неповнолітніх та правовиховної роботи в загальноосвітньому закладі;
2. Виявити особливості, аспекти організації заходів щодо профілактики правопорушень, заходів з правовиховної роботи серед учнів школи.
3. Надати модель системи профілактики правопорушень, бездоглядності школи та заходів з правовиховної роботи.

Практичне значення курсової роботи полягає у можливості використання результатів дослідження в організації роботи з профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

РОЗДІЛ 1. Поняття про профілактику правопорушень серед неповнолітніх та правовиховну роботу в школі

1.1 Основні причини дитячої злочинності

Більшість проблем, зокрема тих, що пов'язані з дотриманням прав неповнолітніх, виникають саме тому, що наші співвітчизники мають невисокий рівень громадянської культури і правової свідомості.

Зростання злочинності, корупція, низький рівень зарплати і пенсії, прийняття законів та указів, які не виконуються, затвердили в масовій свідомості прогресуючу апатію до права, до закону. Особливо це стосується молоді.

За даними дослідження, яке проводив інститут проблем молоді, 91 % опитаних старшокласників відповіли, що реальна влада в Україні належить мафії.

На жаль, мало хто з молоді замислюється над тим, що діюче в Україні право – закон, указ, повноваження, обов'язок, заборона – не може жити і діяти без масової правосвідомості, не може підтримувати ні сім'ю, ні державу, ні особистість.

Формування свідомості підлітка здійснюється поступово.

При проведенні комплексного дослідження злочинності неповнолітніх особливу увагу треба приділити впливу сім'ї на поведінку неповнолітніх.

Сім'я займає центральне місце у формуванні особи неповнолітнього. Сім'я – це перший колектив. Вона надає дитині уявлення про життєві цінності, про те, що потрібно знати і як себе поводити. Згідно зі ст. 51 Конституції України, кожен з подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї. Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття.

Найчастіше неповнолітні прагнуть наслідувати своїм поведінням багато в чому ті особистості, що є для них авторитетними. Оскільки батьки найчастіше і є самі авторитетні люди для дитини, то вона свідомо чи підсвідомо переймає культуру їхнього спілкування, світосприймання, рівень моральності і законослухняності.

Тому основний вплив на правове виховання дитини робить сім'я.

Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Але ці положення Основного Закону не завжди дотримуються членами сім'ї.

Вивчення кримінальних справ про тяжкі злочини, скоєні неповнолітніми, свідчать, що нерідко в сім'ї створюються несприятливі умови для виховання дітей. Недоліки сімейного виховання породжують відхилення у моральному розвитку підлітків, що, у свою чергу, призводить до вчинення правопорушень та злочинних проявів з тяжкими наслідками.

Вплив сім'ї на виховання дітей не можна замінити іншими заходами виховання. Тому дошкільні установи, школи та інші організації, які так чи інакше виконують функції по вихованню дітей, повинні тільки поповнювати сімейне виховання.

Відсутність виховання дітей в сім'ї, дитсадку та школі призводить до бродяжництва і бездоглядності, які, в свою чергу, є умовами, що сприяють скоєнню неповнолітніми злочинів та інших правопорушень. Бродяжництво неповнолітніх було і в Радянському Союзі, але після його розпаду в країнах СНД воно набуло такого рівня, яке існувало у перші роки радянської влади – до масової бездоглядності.

Бездоглядність дітей – загальна умова, що сприяє скоєнню неповнолітніми правопорушень. Як правило, вона властива сім'ям, що ведуть антисуспільний аморальний спосіб життя. Бездоглядними слід вважати неповнолітніх, які не забезпечені належним наглядом за їх поведінкою і способом життя з боку батьків та осіб, що їх замінюють, у зв'язку з неблагополуччям сім'ї, аморальною поведінкою батьків, невиконанням ними зобов'язань щодо виховання дитини та іншими причинами, якщо відсутність нагляду з боку батьків не поповнюється заходами державної та суспільної допомоги.

Ваша дитина пішла до школи. Що її очікує? Багато нового та незнайомого: знайомства, зустрічі, друзі, конфлікти, непорозуміння. Дитина енергійна, сповнена надій, вразлива і залежна. Тому, спілкування з іншими дітьми та дорослими може по-різному вплинути на свідомість неповнолітнього.

Участь навчальних закладів є не менш важливою у правовому вихованні дітей. В школі діти проводять значну кількість часу, що не може не вплинути на їх світосприйняття і поведінку зокрема. Педагоги, психологи, повинні виховувати підлітків через особистий приклад, не тільки володіти правовими знаннями, а й дотримуватися і виконувати їх у всіх сферах життєдіяльності.

Вивчення всіх випадків бездоглядності дітей допоможе виявити найбільш уразливі місця у виховній роботі з підлітками, обрати правильний напрям профілактичної роботи, дозволить зробити обґрунтовані висновки й про інші (не тільки сімейні) умови, що негативно впливають на підлітків. Такими умовами також є недоліки виховної діяльності у школах, відсутність роботи з так званими "важкими підлітками".

При проведенні комплексного дослідження злочинності неповнолітніх, окрім негативного впливу сім'ї та недоліків у шкільному вихованні, вчені виділили ряд інших чинників, які обумовлюють протиправну поведінку неповнолітніх, серед яких такі:

- незайнятість суспільною працею;
- негативний вплив мікросередовища;
- вади у діяльності правоохоронних органів щодо профілактики злочинів неповнолітніх;
- недостатня увага, а то й безпосередня зневага з боку держави і громадськості до проблем неповнолітніх взагалі й злочинності серед останніх зокрема;
- підбурювання з боку дорослих до вчинення злочинів;
- негативний вплив засобів масової інформації, пропаганда насильництва, збоченого сексу, наркотизації і алкоголізації, легкого життя, злочинної діяльності, проституції;

- бездоглядність і відсутність належного контролю з боку відповідних служб і органів та родини за поведінкою, зв'язками і характером того, як підліток проводить час;

- бездоглядність майбутніх неповнолітніх потерпілих, яка сприяє створенню ситуацій і приводів для злочинів проти них;

- недоліки у системі працевлаштування неповнолітніх; в організації їх дозвілля; у діяльності органів, які зобов'язані провадити безпосередню роботу з профілактики злочинності неповнолітніх і насамперед на рівні індивідуальної профілактики злочинів

У процесі дослідження, проведеного центрами соціальних служб для молоді, було виявлено, що причинами скоєння злочинів самі підлітки вважають: неусвідомлення наслідків своїх вчинків - 67 %; надмірне вживання алкоголю, наркотиків - 28 %; незнання законів України - 5 %; недостатнє виховання та увага з боку батьків - 59 %; вплив друзів, негативної компанії - 50 %; важке матеріальне становище - 18,5 % .

Отже, серед ключових чинників ризику щодо можливості скоєння злочинів неповнолітніми можна назвати такі: недостатній рівень правосвідомості та правових знань; брак організованої системи дозвілля; вживання алкогольних та наркотичних речовин; низький рівень правових знань батьків та недостатня увага з їхнього боку до виховання тощо. Відповідно до чинників ризику можна визначити напрями профілактики правопорушень.

1.2 Поняття профілактики правопорушень серед неповнолітніх

На жаль, заходи, спрямовані на охорону дитинства, у порівнянні з подоланням економічної кризи, відходять на другий план. На цьому етапі держава неспроможна належним чином захистити неповнолітніх, які потрапляють у вир насилля, жорстокості, наркотиків та сексуальної експлуатації.

У результаті пошуку ефективних заходів протидії злочинності виявилось, що головним інструментом має стати попереджувальна (запобіжна) діяльність. Але шляхи її реалізації та запровадження таких заходів – це досить важкий і тривалий процес.

Попередження злочинності – це кримінологічна категорія, яка означає історичну систему об'єктивних та суб'єктивних передумов локалізації і скорочення злочинності, а також комплекс державних і суспільних заходів, спрямованих на викорінення цього соціального явища, причин та умов, що його породжують.

Використовуючи традиційний підхід, особливу увагу слід звернути на профілактику злочинності неповнолітніх, яка включає заходи, спрямовані на виявлення, усунення, послаблення та нейтралізацію криміногенних факторів, а також корекцію поведінки людей, гіпотетично спроможних вчинити злочин.

Правопорушення, здійснені неповнолітніми, - це небезпечне соціальне явище, оскільки, по-перше, негативно впливають на формування особистості; по-друге, завдають значної шкоди суспільству через втрату трудових ресурсів (лише третина покараних повертаються до повноцінного суспільного життя); по-третє, відіграють значну роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів розпочинають свій злочинний шлях ще неповнолітніми).

Профілактика правопорушень серед неповнолітніх в Україні проводиться зусиллями соціально-психологічних служб, педагогів, співробітників соціальних служб, служб у справах неповнолітніх, працівниками правоохоронних органів. Проте дослідники звертають увагу на численні проблеми у цій сфері діяльності, які полягають у відсутності налагодженої співпраці між різними суб'єктами профілактики, у застосуванні переважно групових та масових форм роботи та неналежній увазі до

інтерактивних методів (тренінгів, рольових ігор тощо), які сприяють кращому засвоєнню інформації дітьми.

Загалом, під профілактикою правопорушень розуміють діяльність державних органів і громадськості, що має системний характер як за

комплексом заходів, так і за колом суб'єктів, які її здійснюють, спрямовану на недопущення виникнення, усунення, послаблення або нейтралізацію причин та умов злочинності, окремих її видів та конкретного злочину.

1.3 Поняття правова освіта школярів

Правове виховання — виховна діяльність школи, сім'ї, правоохоронних органів, спрямована на формування правової свідомості та навичок і звичок правомірної поведінки школярів.

Мета правового виховання учнів — формування в них правової культури громадянина України, що складається передусім зі свідомого ставлення до своїх прав і обов'язків перед суспільством і державою, закріплених у Конституції України, з глибокої поваги до законів і правил людського співжиття, готовності дотримуватися й виконувати закріплені в них вимоги, що виражають волю та інтереси народу, активної участі в управлінні державними справами, рішучої боротьби з порушниками законів.

Завдання правового виховання:

- зміцнення життєвої позиції;
- підвищення громадянської активності;
- виховання почуття непримиренності до негативних явищ.

Порівняно з іншими складниками виховання воно має свою специфіку, що визначається передусім соціально-правовим статусом учнівської молоді в суспільстві. Школярі матеріально залежні від батьків чи опікунів, їх самостійність і активність коригує педагогічний колектив, їм бракує правових знань і досвіду правових відносин, вони мають засвоювати правові закони, які регулюють їхнє життя і діяльність як неповнолітніх, і правові норми, якими їм доведеться керуватися в майбутньому. У правовиховній роботі школи важливу роль відіграє залучення учнів до посильної діяльності, яка передбачає певний обсяг правових знань, умінь та навичок. Це передусім участь у дитячому самоврядуванні, зокрема в роботі комісії з дисципліни і порядку, в загонах юних інспекторів дорожнього руху, юнацьких добровільних пожежних дружинах, у різних формах природоохоронної роботи.

Правова освіта і правове виховання - це цілісна система, що охоплює всі сфери діяльності навчального закладу, сприяє вихованню правової свідомості, демократичних громадянських цінностей і поведінки всіх учасників освітнього процесу, передбачає використання практично-орієнтованих та інтерактивних методів навчання.

Ми будуємо правову державу, громадянське суспільство, тому в дітях необхідно сформувати певні суспільні цінності: політичні (суверенітет, незалежність, народовладдя, право нації на самовизначення); правові, ідеологічні (мир, свобода, рівність, справедливість, толерантність);

економічні (економічне благополуччя, матеріальний добробут, економічна стабільність); соціальні (соціальна стабільність, самореалізація особистості, соціальна захищеність).

Правове виховання – це складова частина виховання в цілому. Але правове виховання впливає не тільки на свідомість, а й на відповідальну сторону поведінки, формує переконаність у необхідності суворого додержання законів, прав та обов'язків. Кінцевим результатом правового виховання є реальні справи, вчинки у сфері правових відносин, які свідчать про дієвість правового виховання.

Прилучення учнівської молоді до правової культури збагачує її духовне життя. Водночас знання нею своїх прав і обов'язків розширює можливості їх реалізації, зокрема й у власних інтересах. Правове виховання зміцнює життєву позицію, підвищує громадянську активність, загострює почуття непримиренності до негативних явищ.

Порівняно з іншими складниками виховання воно має свою специфіку, що визначається передусім соціально-правовим статусом учнівської молоді в суспільстві. Школярі матеріально залежні від батьків чи опікунів, їх самостійність і активність коригує педагогічний колектив, їм бракує правових знань і досвіду правових відносин, вони мають засвоювати правові закони, які регулюють їхнє життя і діяльність як неповнолітніх, і правові норми, якими їм доведеться керуватися в майбутньому.

У правовиховній роботі школи існують певні недоліки: у її змісті превалюють питання кримінального права; перевага надається вивченню прав особистості, менше уваги звертають на вивчення обов'язків; недостатньо наголошується на питанні особистої відповідальності людини за свою поведінку; відсутнє обґрунтування справедливості правових норм в їх інтерпретації; головний акцент робиться на заборонах, обмеженнях замість розкриття змісту їх моральних засад; відчувається розрив між змістом правових норм і конкретною поведінкою учнів.

Найперше завдання правового виховання — озброєння учнів знаннями законів, підвищення їх юридичної обізнаності, систематичне інформування їх про актуальні питання права. Правові знання є тим підґрунтям, на якому формується правова свідомість. Вони допомагають учням співвідносити свої вчинки і поведінку своїх товаришів не лише із загальновідомими моральними нормами, а й з вимогами законів, коригувати свою поведінку, змінювати її у правильному напрямі.

Значна частина школярів хоча й не знає конкретних правових норм, але не допускає правопорушень. Регулятором поведінки у цьому разі є дотримання норм моралі та звичаїв. Такі школярі не завдають шкоди іншим, не скоюють крадіжок та інших правопорушень, тому що керуються в конкретній ситуації певними моральними принципами.

Друге завдання — формування в учнів правової свідомості як сукупності правових уявлень, поглядів, переконань і почуттів, що визначають ставлення особистості до вимог законів, регулюють її поведінку в конкретній правовій ситуації.

«Становлення правової свідомості, — пише О.І. Вишневський, — один з основних напрямів формування громадянина. У сім'ї та в школі дитина повинна не тільки навчитися поважати закони, відстоювати свої права та свободи, але й поважати чужі, толерантно ставитись до чужих поглядів, шанувати права інших на самовираження, власні культурні цінності, вибір конфесій, участь у політичному житті тощо. Все це надзвичайно важлива сфера виховання, передусім з точки зору потреб державотворення».

Правові погляди мають бути засновані на загальних правових знаннях та уявленнях про державу і право, про правові відносини між людьми, про конституційні права та обов'язки особистості. Важливо, щоб ці знання і уявлення правильно відображали певні правові норми, адже інакше правові погляди будуть хибними.

Одним із найважливіших компонентів правової свідомості є переконання — усвідомлення людиною істинності світоглядних та моральних понять та її особиста готовність діяти відповідно до цих правил і понять.

У процесі правового виховання дуже важливо виховувати в учнів вищі правові почуття, які б регулювали їх поведінку (відповідальність, справедливість та ін.), інакше головним регулятором її стануть прості емоції (гнів, страх тощо), які спричиняють ситуативну поведінку.

Третє завдання — формування в учнів поваги до держави і права, розуміння необхідності дотримання вимог законів. Такі якості виховують, розкриваючи соціальну суть і роль держави та права. Виховання у школярів поваги до закону і правопорядку, переконаності в необхідності дотримання правових норм здійснюють через виховання поваги до правоохоронних органів, людей, які охороняють закони. Проте не слід залякувати учнів цими органами, бо вони не зможуть усвідомити, що закони виконують не лише каральну функцію, а й захищають інтереси всього суспільства, кожного його члена.

Четверте завдання — вироблення в учнів навичок і умінь правомірної поведінки. Звичку і вміння дотримуватися вимог права і моралі слід розглядати як продукт свідомого ставлення учнів до визнання свого громадянського обов'язку, до дотримання правових норм. Як правомірна, так і неправомірна поведінка залежать від певних мотивів. Одні учні дотримуються правових норм унаслідок глибокої переконаності; другі — тільки тому, що побоюються можливого покарання; треті гарною поведінкою намагаються досягти своїх егоїстичних цілей; четверті — тому, що їхню поведінку контролюють; п'яті звикли виконувати правила співжиття. Звісно, педагог мусить знати, якими мотивами керується учень, виконуючи норми закону.

П'яте завдання — формування в учнів нетерпимого ставлення до правопорушень і злочинності, прагнення взяти посильну участь у боротьбі з цими негативними явищами, вміння протистояти негативним впливам.

В юридичній літературі розглядають різні рівні активності особистості щодо вимог закону. Так, якщо вона просто дотримується правових норм, виявляється мінімальний рівень її активності, тому що їй слід лише уникати дій, заборонених законом. Якщо ж особистість виконує правові норми, вона виявляє більшу активність. Використовуючи правові норми, особистість виявляє найвищий ступінь активності. Третій рівень активності передбачає, щоб учні не лише сумлінно виконували свої обов'язки, а й вимагали цього від інших. Така позиція формуватиметься за умови залучення їх до діяльності, спрямованої на забезпечення дисципліни й порядку в школі та за її межами. Будь-яка спроба ізолювати дітей від негативного, замовчувати і приховувати від них недоліки нашого життя не виховує у них непримиренного ставлення до цих явищ, не мобілізує їх на боротьбу з цим злом, не виробляє імунітету проти його впливу.

Шосте завдання — подолання у правовій свідомості хибних уявлень, що сформувалися під впливом негативних явищ, життя. Специфічним недоліком правової свідомості окремих учнів є хибні уявлення про зміст правових норм. Вони визнають наявність низки заборон, але неправильно уявляють собі їх суть, наслідки невиконання. Багато з них упевнені, що за правопорушення відповідають лише дорослі, а неповнолітні нібито звільняються від такої відповідальності. Вони не переконані в дієвості положення, що «незнання закону не звільняє від відповідальності тих, хто його порушує», нерідко не вміють зіставляти свої дії та вчинки з вимогами права. Коли їм доводиться давати правову оцінку конкретному правопорушенню, виходять з власних уявлень про протиправне, що, як правило, ґрунтуються не на знаннях конкретних положень закону, а передусім на відомих їм нормах моралі. Такі недоліки правової свідомості — одна з причин вчинення правопорушень неповнолітніми.

Загальна мета та конкретні завдання правового виховання вирішуються в процесі навчальної діяльності. Одночасно виділяються конкретні задачі правового виховання. До них відносяться:

*формування в кожного учня системи знань з питань основ держави та права, розвиток інтересу до цієї галузі знань і зв'язок права з навколишньою дійсністю;

*формування поваги до держави, до її законодавчих та виконавчих органів;

*прищеплення навичок правосвідомої поведінки;

*виховання нетерпимості до різноманітних правопорушень;

*формування потреб та умінь активно захищати в установленому законом порядку свої права та законні інтереси інших осіб.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що правове виховання передбачає перш за все знайомство учнів із законами нашої держави. У загальноосвітніх школах це знайомство постійно відбувається не тільки на уроках з правових дисциплін, а й у позакласній роботі. Неодмінною частиною правового виховання є проведення годин спілкування, брейн-рингів, КВК на правову тематику (наприклад, КВК «Основні права і свободи людини і громадянина», виховна година «Державна мова України», морально-правова експрес-гра «Подорож країнами Закону, Права і Моралі», бесіди за круглим столом «Закон і ми», «Вчинок і відповідальність»). Бесіди, лекції проводяться, спираючись не тільки на теоретичні положення норм закону, але із конкретними прикладами.

Обов'язковими є проведення в кожному навчальному році місячника правових знань та щомісячно Дня правових знань, які спрямовані на формування правової культури, профілактики правопорушень серед учнівської молоді. Головне завдання правового виховання – формування правової установки, з позиції якої неповнолітній зможе керувати своїм настроєм, бажаннями, вчинками, де свої правові знання він використовує в повсякденному житті. При здійсненні правового виховання учнів також враховується вікова категорія. Значна увага приділяється кожній віковій групі (це є одним із пріоритетних напрямків роботи шкільного психолога). Правове виховання учнівської молоді має два взаємопов'язаних аспекти. З одного боку, воно спрямоване на необхідність дотримуватись правил поведінки у школі, громадських місцях, за місцем проживання. З іншого боку, дає учням перспективу на майбутнє, навчає поважати закони. Ось чому в своїй роботі школа звертає увагу на ті норми та розділи права, які захищають їх права та законні інтереси: норми сімейного, трудового, житлового громадянського права, тобто на ті питання, з якими вони зустрінуться за стінами навчального закладу. Профілактичне значення виховного впливу на поведінку учнів, яке може бути сформоване тільки знаннями про правові вимоги, про юридичні наслідки здійснених правопорушень і злочинів, впливає на вироблення позитивних настанов. Все це, як правило, попереджує правопорушення та здійснення злочинів неповнолітніми. Правове виховання в школах району тісно пов'язане з іншими видами виховання: моральним, трудовим, естетичним. Наприклад, моральне виховання готує учнів до сприйняття та засвоєння норм права. Робота в школі з естетичного виховання зменшує можливість здійснення учнями хуліганських вчинків, привчає їх до бережливого ставлення до природи, до пам'яток культури, творів мистецтва.

Запобігання правопорушенням неповнолітніх має бути справою не тільки дорослих, а й самих школярів. Майбутні позитивні зміни залежать також від рівня розвитку дитячого самоврядування, результативності роботи Ради школи (органу учнівського самоврядування). Особливе місце в роботі Ради відводиться саме правовому вихованню. У межах правового виховання в школі постійно працює комісія по профілактиці правопорушень серед учнів, на засіданнях якої розглядаються питання щодо порушення учнями правил поведінки.

Здійснюється і правове виховання вчителів. Свій правовий рівень вони підвищують на педагогічних нарадах, семінарах класних керівників, на

зустрічах з лікарями, юристами, правоохоронцями для того, щоб проводити грамотно й ефективно правоосвітню та правовиховну роботу з учнями. Учитель повинен бути підготовлений, знати головні положення чинного законодавства, бути зразком для учнів та їх батьків.

РОЗДІЛ 2. Педагогічні проблеми профілактики правопорушень неповнолітніх в загальноосвітніх навчальних закладах

2.1 Про систему підготовки студентів педагогічних закладів до попереджувальної роботи з учнями шкіл

Сьогодні, коли здійснюються багатопланові пошуки шляхів модернізації системи профілактичної роботи серед неповнолітніх, визначаються засоби покращення її функціонування, об'єктивно стає потреба в розробці нетрадиційних підходів до визначення змісту, форм і методів організації правовиховної роботи в закладах освіти різного типу з урахуванням специфіки діяльності кожного з них. Ці проблеми викликають пильну увагу з боку вихователів, у середовищі яких склалася виняткова ситуація. З одного боку, є розуміння важливості профілактичної роботи, розвитку особистості правопорушника засобами навчально-виховного процесу, а з іншого – їх турбує власна неготовність до її проведення.

Пріоритетним напрямком освітньої політики нашої держави є особистісно орієнтована освіта. У зв'язку з цим розробка моделі особистісно орієнтованої системи профілактичної роботи серед учнівської молоді та підготовка до цієї роботи майбутніх учителів належить до важливих теоретичних і практичних проблем.

Сучасна педагогічна наука веде інтенсивний пошук нових моделей організації навчально-виховного і профілактичного процесів, які б утвердили якісно нові взаємини між суб'єктами, активізували навчально-пізнавальну діяльність учнів, забезпечили якісне оволодіння комплексом знань, умінь, навичок. Реформування системи освіти неможливе без впровадження нових педагогічних технологій, до яких відносять особистісно орієнтоване виховання.

Психолого-педагогічні аспекти зазначеної проблеми вивчали Г.Балл, І.Бех, О.Бондаревська, С.Подмазін, О.Савченко. Велике значення для подальшої розробки теоретичних основ моделі профілактики протиправної поведінки мають дослідження загальних проблем виховання М.Боришевського, В.Демиденка, Л.Зюбіна, В.Татенко, М.Ярмаченка та інших фахівців. Слід зазначити, що проблема професійної підготовки педагогів не нова, але завжди актуальна. Про це свідчить постійна увага до неї науковців.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та практики роботи вищих навчальних закладів дає підстави зробити висновок, що система підготовки студентів до попереджувальної роботи не має комплексного характеру. Поза увагою дослідників залишаються такі важливі питання: які знання, який зміст і методи навчальної діяльності забезпечували б формування готовності майбутніх педагогів до особистісно орієнтованої профілактики правопорушень серед учнівської молоді. Це дає нам підставу стверджувати, що підготовка студентів до цієї діяльності є проблемою теоретичного і практичного характеру та потребує ґрунтовного дослідження. Тому перспективу подальшої роботи в цьому напрямку ми вбачаємо у з'ясуванні суті самої підготовки вчителя до педагогічної профілактики правопорушень та управління нею, змісту та структури управлінських умінь випускника ВНЗ, системи організаційних форм і методів підготовки студентів до профілактичної роботи. У рамках існуючої потреби формування професійної компетентності майбутніх педагогів метою нашого дослідження було виявити та обґрунтувати шляхи, засоби й умови створення та функціонування моделі попереджувально-виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками та підготовка випускників педагогічного ВНЗ до її реалізації.

Наукові дослідження свідчать, що низька результативність профілактичної діяльності закладів освіти певною мірою пов'язана з недостатнім рівнем суспільно-правової і професійної підготовки педагогів. Тільки 4% керівників шкіл і вчителів виявляють повну обізнаність у сучасній методиці навчально-виховної роботи з педагогічно занедбаними дітьми. 70% молодих учителів, випускників педагогічних ВНЗ, вважають себе недостатньо підготовленими до виховної роботи зі школярами.

Сьогодні цілком очевидним є протиріччя між ускладненим соціальним замовленням на підготовку підростаючого покоління до життя й усталеною практикою підготовки педагогів до професійної діяльності. Виникла потреба в організації навчально-виховного процесу вищої школи таким чином, щоб професійне становлення студентів було насамперед націлене на формування в них елементів власного досвіду особистісно орієнтованої педагогічної профілактики й управління нею.

2.2 Вихованець – суб'єкт свого виховання й перевиховання

Мета перевиховання та його завдання мають суспільний характер, відзначаються чіткою конкретизованістю та індивідуалізованістю.

Суб'єкт – це основна реалізуюча сила профілактичної системи, яка діє на основі суб'єктно-суб'єктного підходу до здійснення профілактичного процесу. Такий взаємозв'язок здійснюється в різних формах діяльності. Одна з головних функцій вихователя, який працює на засадах особистісно зорієнтованої профілактики правопорушень серед учнівської молоді, полягає в тому, щоб розвинути у таких учнів здібності якнайточніше розуміти свій внутрішній стан та зовнішню ситуацію з метою вибору правомірної поведінкової тактики.

Криміногенна ситуація, яка склалася в Україні, переросла в найбільш небезпечне соціальне лихо. Розпад системи державних і громадських інститутів профілактики правопорушень призвів до занепаду моралі серед значної частини населення, що створило сприятливі умови для поглиблення антисоціальних явищ. Тому особливою сьогодні є проблема педагогічного впливу на учнів з різними відхиленнями в моральному розвитку. У роботі з такими підлітками дуже важливим є особистісно орієнтований підхід. Як свідчить практика, його ефективність залежить безпосередньо від врахування педагогом найважливіших типологічних особливостей, властивих цій категорії учнів.

Виховна робота з метою запобігання правопорушень серед неповнолітніх ускладнюється тим, що в педагогічній літературі відсутня єдина загальноприйнята типологія школярів-правопорушників. Це негативно впливає на вибір форм і методів виховної роботи з ними, призводить до поверхового уявлення про цей контингент учнів.

У ряді праць учених-педагогів, психологів та юристів простежуються спроби вироблення критеріїв встановлення типів неповнолітніх правопорушників (Г.Бочкарьова, А.Колодна, Г.Міньковський). Запропонована ними градація правопорушників заслуговує на увагу, проте в їх дослідженнях відсутній комплексний підхід до визначення типології учня-правопорушника.

В основу нашої типізації, яку ми вивчаємо зі студентами, покладено вивчення комплексу ознак, які відображають: особливості середовища, в якому формувалася особа правопорушника; особливості його духовного світу (відхилення у сфері потреб, інтересів, звичок); моральне обличчя; ставлення до провідної діяльності; статус у класному колективі; роль, виконувана у групі з протиправною спрямованістю; взаємозв'язок "внутрішньої готовності" і зовнішніх можливостей при виборі протиправної поведінки; ставлення до вчиненого правопорушення. На цій основі нами виділено чотири типи правопорушників, назва кожного з яких залежить від спрямованості особистості.

До першого типу правопорушників – конфліктно-ситуативного з переважаючою позитивною спрямованістю – відносяться неповнолітні, формування особистості яких проходило в позитивному середовищі. У таких підлітків переважають позитивні потреби в соціальному спілкуванні. У них спостерігаються здебільшого соціально корисні інтереси, хоча правомірні шляхи їх задоволення обмежені. Звички до безцільного проведення часу майже не виражені. Для цього типу правопорушників характерними є попередня морально-позитивна поведінка, середня якість діяльності мислення й самоорганізації, сумлінне ставлення до навчання, відносно висока працездатність. Вони – члени колективу класу, не ізольовані. Потрапляючи до групи правопорушників, тримаються незалежно, часто з ними не рахуються, проте такі особи відіграють роль виконавців.

Такі неповнолітні правопорушення вчинили вперше, випадково, всупереч загальній спрямованості особистості. Це стало можливим, головним чином, унаслідок ситуації. У виборі варіанта поведінки велику роль відіграють легковажність, помилкова оцінка дій та їх наслідків, поєднана із самовпевненістю. Підлітки розкаюються у вчиненому.

До цієї групи слід віднести і неповнолітніх, які вчинили правопорушення внаслідок сильного душевного хвилювання і стресового стану. Проте навіть якщо правопорушення має поодинокий

характер і є випадковим у процесі формування особистості, воно завжди виступає як ознака, що свідчить про недоліки морального й емоційно-вольового виховання індивіда.

До другого типу правопорушників – неврівноважено-ситуативного з незначною негативною спрямованістю – віднесено учнів, особа яких формувалася у середовищі з невеликими відхиленнями. У них найбільше розвинуті матеріальні потреби. Вони віддають перевагу особистим інтересам перед колективними, але правомірні можливості їх реалізації обмежені.

У правопорушників цього типу, як правило, спостерігаються звички догідливості, безцільного проведення часу, бродяжництва. Моральні елементи їх свідомості є досить невиразними. Це учні з відносно середньою якістю діяльності, мислення і самоорганізації, низьким інтересом до навчання, середньою працездатністю. Вони безвольні, грубі, егоїстичні, підозрілі, переживають постійну образу, ізольовані в шкільному колективі. У класі їх нерідко принижують. Нестійкість поведінки і безволля приводять таких неповнолітніх до групи з негативною спрямованістю, де вони виступають у ролі виконавців. Для учнів цього типу вчинення правопорушення можливо з урахуванням нестійкості їх спрямованості, але воно є ситуативним з точки зору приводу і обставин його вчинення. Вони вперше вчинили правопорушення, хоча окремі з них вже допускали протиправні проступки під впливом конфліктної чи іншої несприятливої життєвої ситуації, яка раптово виникла, займалися бродяжництвом, вживали спиртні напої, доставлялися в органи внутрішніх справ.

Поведінка таких учнів залежить від мікросередовища, яке відіграє не останню роль у вчиненні ними правопорушень, або викликається престижними, пристосовницькими до мікрогрупи мотивами, прагненням "гострих почуттів". У боротьбі мотивів їх безпосередні потреби виявляються сильнішими, ніж моральні почуття й наміри, і моральні мотиви реалізуються вже тільки у вигляді жалю з приводу вчиненого. У них виникає почуття страху перед несприятливими наслідками непокори, намагання уникнути покарання. Після вчиненого правопорушення у підлітків з'являється часткове розкаяння, хоч не завжди глибоке, оскільки вони виправдовують мотиви своїх негативних дій і вчинків.

Третій тип правопорушників – нестійкий з переважаючою негативною спрямованістю – становлять неповнолітні, які формувалися в несприятливому, суперечливому середовищі. Вони схильні до вживання спиртних напоїв, паління. У таких школярів спостерігається розрив між особистими інтересами і громадським обов'язком, правомірні можливості задоволення інтересів обмежені.

Учні цього типу прагнуть до самостійності. Вони агресивні, часто влаштовують бійки, наслідують негативні звички дорослих осіб. Моральні установки деформовані, тверді переконання і глибокі почуття відсутні. Їм притаманні відносно низькі якості мислення і самоорганізації, формальне, недбале ставлення до навчання, низька працездатність. Вони практично ізольовані від позитивного впливу колективу, характеризуються конфліктністю у відносинах з ним. Уміють легко пристосовуватися до умов, не змінюючи при цьому своїх установок та ціннісних орієнтацій. Рідко виступають як лідери, але часто є ініціаторами вчинення правопорушення. У групі з протиправною спрямованістю вони додержуються принципу "Постою сам за себе". Це – опора лідерів групи. Вчинювані ними правопорушення є наслідком переважаючої негативної спрямованості, моральної деформації. Такі неповнолітні перебувають на обліку в міліції, виправдовують свою та чужу протиправну поведінку.

Представники цього типу не досягли рівня загальної негативної спрямованості, але їх попередня поведінка характеризується неодноразово вчинюваними проступками, аморальними проявами. У таких учнів відзначається слабівільність, внаслідок чого вони нерідко вчинюють правопорушення під впливом більш "досвідченого" й активного учасника групи чи дорослого організатора або підмовника. Іноді вони самі виявляють дезорганізаторські тенденції, схильні до швидкої реалізації миттєвих потягів, відзначаються імпульсивністю дій. Ці особи вчинюють правопорушення ситуативно: місце, час, характер, наслідки вчинюваного ними правопорушення багато в чому залежать від нестійкості особистості і конкретної ситуації. Ці підлітки емоційно байдужі, грубі у ставленні до близьких їм людей, мають нахил до ризику і створення конфліктної ситуації, розгальмовані, егоїстичні й марнославні, характеризуються надмірною претензійністю. Найчастіше це єдина дитина в сім'ї. В одних ситуаціях у них спостерігається підвищене прагнення до самостійності, нетерпимість до опіки, в інших же вони виявляють вражаючу безпомічність, страх і тривогу. Серед них є й такі, для яких характерна спрямованість на спілкування. Ця потреба виявляється у прагненні весь вільний час проводити серед

однолітків. Протиправна поведінка у представників даного типу може не відповідати їх планам, бути, з їх точки зору, ексцесом, "прикрим непорозумінням". У таких правопорушників відхилення від норм поведінки зумовлюється нестійкістю останньої і, як правило, залежить від ситуації, від впливу колективу школи, педагогів, батьків, неформальної групи. У них іноді з'являється бажання виправити свою поведінку. Вони недооцінюють невідворотність покарання, що полегшує прийняття рішення про вчинення правопорушення.

До четвертого типу правопорушників – стійкого з негативною спрямованістю – відносяться учні, особистість яких формувалася у досить несприятливому середовищі. Їх життя проходило в атмосфері сімейних конфліктів і безладдя, в оточенні дорослих, які систематично вживали спиртні напої, не мали необхідного мінімуму знань і навичок виховання дітей, використовували антипедагогічні методи і прийоми, не контролювали їх поведінку. Це неповнолітні із складною аморальною системою поглядів, інтересів і потреб, які не вперше вчинюють правопорушення за переконанням і вже притягалися до відповідальності, перебувають на обліку в міліції. У таких підлітків примітивні й низькі потреби, відсутні колективні інтереси, а особисті не відповідають правомірним можливостям їх задоволення. Простежуються звички до безцільного проведення часу, споживчого способу життя, "вуличного" фольклору. Яскраво виражена деформація моральних устоїв, як правило, послаблено почуття сорому, спостерігаються грубість, жадібність, невитриманість у поведінці, а іноді й жорстокість. Визначальними для них є байдужість до переживань інших осіб; неприязнь до позитивного середовища; перекручені уявлення про сміливість і товариськість; агресивність, егоїзм. Протиправні вчинки позначені зневажанням їх наслідків. Це учні з низькою якістю навчання і самоорганізації, низькою працездатністю, які позбулися інтересу до навчання. Вони ізольовані від колективу школи, протиставляють себе йому, намагаються вплинути на останній відповідно до своїх ціннісних орієнтацій.

Це найчастіше лідери протиправної групи, навколо яких групуються інші її члени. Як правило, для вчинення правопорушення вони не просто використовують ситуацію, а іноді й активно її створюють. Правопорушення у неповнолітніх цього типу є наслідком загальної негативної спрямованості, яка не досягла, проте, рівня злочинної установки особистості. Протиправні вчинки у них знаходять підтримку в аморальних переконаннях. Вони бравують скоєними правопорушеннями.

Практика свідчить, що "чисті" типи зустрічаються дуже рідко, найчастіше особі різною мірою притаманні характеристики кількох з них, їх зіставлення дозволяє зробити висновок про те, до якого типу можна віднести правопорушника. Безумовно, між визначеними типами немає чітко окреслених меж, поділ має умовний характер. Склад кожного типу рухливий, він залежить від ефективності запобіжно-виховної роботи у школі й поза нею. Однак, такий поділ дає змогу скласти уявлення про ступень розвитку негативних якостей, особливості соціального середовища, прогнозувати умови, за яких можна чекати вчинення правопорушення тим чи іншим учнем. Це допоможе педагогу своєчасно організувати виховну роботу з метою запобігання протиправної поведінки з боку неповнолітнього.

Особистісно орієнтований підхід до таких учнів виступає у запропонованому варіанті не тільки і не стільки як система методів роботи з підлітками-правопорушниками, а як головний засіб консолідації й втілення різних виховних принципів у життя.

Запропонований варіант особистісно орієнтованого підходу в навчально-виховній роботі (на відміну від оціночно-адміністративного) допомагає учням покращити самооцінку, підняти свій соціальний статус, знайти шляхи особистого зростання.

2.3 Профілактика правопорушень вимагає осмислення змісту виховної роботи в школі

Ми виходимо з того, що реалізація нових підходів до здійснення профілактичної роботи та визначення в ній місця особистості має починатися зі зміни характеру управлінської діяльності закладу освіти та наповнення її інноваційним змістом. Однією з основних складових особистісно орієнтованого профілактичного середовища є управлінський аспект та підготовка педагогів до його здійснення.

Особистісно орієнтоване управління профілактичною системою – це специфічний вид управління, під час якого забезпечується постійне професійне та особистісне зростання учасників навчально-виховного процесу, стабільність та комфорт у всіх видах діяльності, виконання функціональних обов'язків працівниками освітнього закладу на найвищому рівні, дотримання прав учасників навчально-виховного процесу, обов'язкове забезпечення адаптації закладу до умов, що постійно змінюються.

Метою особистісно орієнтованого управління профілактичною діяльністю є: постійне моделювання умов виховання на основі створення ситуації успіху, завдяки яким спостерігається зростання особистості, з'являються мотиви до самовизначення, самоактуалізації та самореалізації; залучення учасників навчально-виховного процесу до колективного управління профілактичною роботою та самоуправління на відповідних рівнях, що передбачає відповідальність за результати та наслідки власної діяльності.

Чи так вже напружено працює сучасний школяр за партою? Любов до праці може бути вихована тільки в праці. Для школяра основною є навчальна праця, до якої згідно із Законом України «Про освіту» повинен сумлінно ставитись, бо інакше не виконає його вимог.

І тих учнів, які не виконують свого основного обов'язку, мало просто соромити, їхній поведінці повинна даватися і правова оцінка.

Вважаємо, що профілактика правопорушень вимагає осмислення змісту виховної роботи в школі. Поки ж що вона слабо реагує на відносно нові форми правопорушень та їх фонові явища – токсикоманію і наркоманію, проституцію, азартні ігри, рекет тощо. Наша виховна система не завжди формує ставлення до цих явищ, а просто йде по шляху заборон.

З урахуванням цього потрібно перебудовувати і форми виховної роботи. Адже досвід переконує, що її масові форми бажаного ефекту не дають. У школі мають переважати такі форми, які дозволяли б кожному учню самовиразитись, - конкурси, змагання, олімпіади, вікторини тощо. Це дозволить школярам займатись улюбленою справою, спонукатиме їх до творчості, привчатиме до розумного використання вільного часу. Школи повинні стати центрами виховної роботи в мікрорайонах, бо мають як матеріальну базу, так і досвідчені педагогічні колективи. Правда, сподіватись, що педагоги будуть виконувати цю роботу безплатно, не треба. Розумний господар підрахував би, якої шкоди завдадуть державі неповнолітні правопорушники, якщо не зайнятіс ними належним чином, і скільки потрібно витратити на ефективну профілактичну виховну роботу.

На наш погляд, потребує вдосконалення система взяття школярів на облік в інспекціях у справах неповнолітніх. Поки що в основному діє єдиний підхід: скоїв неповнолітній правопорушення – має справу з міліцією. Підключається до роботи з ним і школа. То чи треба їй чекати доти, поки справа не дійде до міліції? Вважаємо, що школа має організувати свій облік, розробивши конкретні критерії, провівши по кожному «кандидату» в правопорушники психологічний консиліум. А на облік в інспекції у справах неповнолітніх треба брати лише тоді, коли всі заходи виховного впливу в рамках школи та сім'ї вичерпані.

Запобігання правопорушенням неповнолітніх має бути справою не тільки дорослих, а й самих школярів. Вони повинні в міру своїх можливостей прилучатися до цього. Мається на увазі дитяче самоврядування і робота різноманітних загонів, комісій, штабів. Гадаю, що не повинні стояти осторонь цієї роботи і дитячі та молодіжні організації. Поки ж що відчутної допомоги з їх боку не спостерігається. Це пов'язано, по-перше, з тим, що нормативні документи цих організацій в основному ґрунтуються на первинних статутах чи положеннях і не враховують сьогоденного становища молоді в Україні, і, по-друге, тим, що вони знаходяться на етапі відродження чи створення і самі потребують допомоги з боку педагогів.

Крім того, виховні заходи в основному проводяться після того, як учень щось скоїв, коли зло поширилося серед школярів. Оскільки серед учнівської молоді мають місце факти паління, вживання алкоголю чи наркотиків, хуліганства і крадіжок, статевої розбещеності, особливу увагу треба приділяти відповідним напрямам роботи. Необхідно замислитись над тим, наявність яких моральних якостей може стати «гальмом» на шляху вчинення школярами негативних вчинків. Наприклад, статевої розбещеності

може протидіяти наявності у дівчат і хлопців таких якостей, як жіноча і чоловіча гідність, повага до представників протилежної статі, відповідальність у статевих зносинах.

На заваді поширенню паління, вживанню алкоголю і наркотиків може стати вироблене у школярів розуміння їх шкідливості для власного здоров'я і трудової діяльності, несхильність до аморальних вчинків, повага до себе та інших, бажання стати особистістю, тощо.

У виховній роботі, пов'язаній з профілактикою правопорушень, особливе місце має зайняти правове виховання. Однак через невідповідність педагогів до цієї роботи, відсутність необхідної літератури воно не відповідає потребам дня. Це виховання, як правило, зводиться до ознайомлення учнів з основними положеннями кримінального права. Залишаються поза увагою інші галузі права, які відіграють не меншу роль у житті людини. Працівники правоохоронних органів, виступаючи перед учнями, захоплюються висвітленням конкретних злочинів, механізмів їх вчинення та розкриття.

Така деталізація тільки навчає «методиці» скоєння протиправних діянь. Не дається морально – правова оцінка негативним вчинкам, не розкривається невідворотність відповідальності за скоєне.

Потребує особливої уваги проблема виховання у школярів поваги до тих, хто стоїть на охороні закону. З цією метою не завадило б частіше організовувати зустрічі учнівських колективів з працівниками правоохоронних органів, можливо, навіть відвідувати місця їх роботи.

Профілактика вимагає своєрідного підходу і до вибору методів і форм виховної роботи. Як на мене, то школа зловживає словесними методами впливу, що призводить до зайвого моралізування, якого так не терплять учні. У шкільній практиці мають застосовуватись такі методи, які сприяли б формуванню у школярів навичок правомірної поведінки. Досвід переконує, що нерідко учні у певних ситуаціях діють неправомірно, бо не мають досвіду, а теоретичні знання не спрацьовують. Тому їх частіше треба ставити в ситуації вибору того чи іншого типу поведінки, організовуючи ділові та рольові ігри, привчати до додержання правил людського співжиття.

Вихованець – суб'єкт свого виховання й перевиховання. Звідси головна мета діяльності вихователя і спосіб ненасильницького перевиховання – створення оптимальних умов для його самовдосконалення. Діяльність учня – умова і результат його перевиховання. Чим різноманітніші види шкільної діяльності, тим більш сприятливим є середовище індивідуального розвитку кожного вихованця.

Умови – ланка в системі перевиховання, яка акцентує увагу на наявності відповідних обставин для реалізації мети і завдань перевиховання.

Зміст профілактичної роботи – комплекс ідей, думок, факторів, основних напрямків попереджувального виховного впливу. Цілісність системи профілактичної роботи вимагає наступності та єдності всіх ланок загального виховання та перевиховання. Особистісно зорієнтований зміст профілактичної роботи принципово виключає ситуацію, коли намагання учня-правопорушника досягти певних позитивних цілей не помічаються, проте будь-які його відхилення від правомірної поведінки викликають яскраво виявлене незадоволення, підкреслюється їх невідповідність тим чи іншим суспільним нормативам, навіюється, що учень не такий, яким би його хотіли бачити дорослі.

Форми і методи загального виховання та перевиховання – це способи досягнення прогнозованих цілей і завдань.

Організація – це вдале об'єднання суб'єктів профілактичної діяльності, які працюють для досягнення визначеної мети та завдань. Ознаками організації системи профілактичної роботи є наявність мети, організаційної структури та культури, постійна взаємодія із зовнішнім середовищем.

Результативність – завершальний етап профілактичної системи, певний рівень досягнення мети виховання, прогнозованих цілей, завдань, ефект якого визначається на основі вивчення результату роботи.

Ефективність реалізації профілактичної системи забезпечує технологічний підхід. Технологія – це конструювання профілактичного процесу, проект його організації з послідовною орієнтацією на чітко визначені цілі, кінцевий результат та способи його досягнення, підсистеми виховання й перевиховання та вся система профілактики як цілісний процес. Технологія – це конкретні способи та прийоми реалізації педагогічних ідей.

Школа нерідко вважає, що її справа не допускати власних помилок, а в разі допущення виправляти їх. У такому разі вся вина перекладається на неблагополучні сім'ї, які продукують неповнолітніх правопорушників. Справді, криміногенний фактор (пияцтво, здійснення крадіжок тощо) в цих сім'ях проявляється дуже чітко. Педагоги, навчають дітей своїх колишніх вихованців, а тому також причетні до їх неблагополуччя у виховному відношенні. Тому будь-які суперечки між школою і сім'єю з приводу того, хто більше винен, не сприяють їх зближенню у цій спільній справі. Виявлення сімей, які продукують категорію неповнолітніх, що розглядається, детальне вивчення стилю стосунків між батьками, батьками і дітьми, морально-психологічного клімату сім'ї, методики виховного впливу на дітей допоможе накреслити шляхи налагодження контактів між членами сім'ї, відновленню її виховних можливостей.

Педагогічна система профілактики повинна враховувати і виховні можливості позашкільних установ. Однак скрутне фінансове становище нашої країни, дух комерції майже виключили цю ланку з загальної системи. Кількість учнів, які відвідують ці заклади, зведена до мінімуму.

У цілому, профілактична робота здійснюється в напрямках:

- а) проведення індивідуальної виховної роботи з важковиховуваними учнями;
- б) загальна профілактична робота – організація виховних заходів профілактичного характеру.

Для організації індивідуальної виховної роботи важливо знати позитивні й негативні риси характеру учня, причини педагогічної занедбаності

останнього і особливості їх прояву, його готовність до перевиховання, ставлення до допущених негативних вчинків, наявність бажання стати кращим, на яку допомогу і звідки він очікує.

Що стосується загальної профілактичної роботи, то дорослі часто вишукують різноманітні причини правопорушень, не помічаючи головної – поганих справ з навчанням. Переважна більшість неповнолітніх правопорушників – це учні, які втратили інтерес до навчання, не відчують бажання щось знати.

Таким чином, система профілактики правопорушень серед неповнолітніх повинна, зокрема, включати:

- усунення причин і умов, які сприяють девіантній поведінці;
- забезпечення прав та соціальних гарантій неповнолітніх;
- надання допомоги дітям з неблагополучних сімей;
- виявлення підлітків, схильних до скоєння правопорушень;
- вдосконалення законодавства.

РОЗДІЛ 3. Модель системи роботи з профілактики правопорушень, бездоглядності в школі

Профілактика правопорушень неповнолітніх є передусім проблемою педагогічною, бо вона пов'язана з вирішенням певного кола виховних завдань. Тому в цій справі особливе місце має зайняти рання профілактика, яка має розпочинатися вже з дитячого садка й початкових класів школи, коли закладаються основи характеру, ставлення до оточуючих, поведінки в побуті.

У профілактиці правопорушень серед неповнолітніх значна роль належить шкільній психологічній службі. Психологічна служба школи забезпечує психічне здоров'я учнів, гармонійний розвиток особистості, формування громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору, сприяє гармонізації взаємин особистості і суспільства, вирішенню проблем психологічного забезпечення навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи, профілактиці конфліктів, правопорушень. Важливим напрямком в роботі шкільного психолога і соціального педагога є психокорекція. Основу психокорекційної діяльності складає робота з «групами ризику», до яких входять підлітки, схильні до девіантної поведінки, які вже скоїли незначні правопорушення, стоять на внутрішкільному обліку або на обліку в кримінальній міліції. Психологом в тісній співдружності з соціальним педагогом в ЗНЗ організуються та проводяться лекції, семінари для вчителів, батьків з метою підвищення їх психологічної компетентності. Після проведення таких заходів значно збільшується число консультацій з питань виховання та навчання підлітків, адже на основі психологічної діагностики, бесід, спостережень надаються конкретні рекомендації учителям і батькам про подальшу роботу з даною категорією дітей.

Сучасна правова освіта неможлива без упровадження інноваційних форм і методів, які роблять весь процес навчання та виховання більш ефективним, а значить і більш якісним. Ми виходимо з того, що реалізація нових підходів до здійснення профілактичної роботи та визначення в ній місця особистості має починатися зі зміни характеру управлінської діяльності закладу освіти та наповнення її інноваційним змістом. Передбачається поступовий перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного типу. У гуманістичній педагогіці суб'єкти процесу навчання та виховання діють разом, паралельно та спільно, є партнерами, тому на тренінгах, бесідах, диспутах на уроках права повинен переважати діалогічний стиль спілкування, відбувається взаємодія між учнями, заснована на принципах інтерактивного навчання, ініціатива дітей підтримується вчителем, власний досвід учнів максимально залучається у процес спілкування. Профілактика правопорушень вимагає осмислення змісту виховної роботи в школі. Поки ж що вона слабо реагує на відносно нові форми правопорушень та їх фоніві явища-токсикоманію і наркоманію, проституцію, азартні ігри, рекет тощо. Наша виховна система не завжди формує ставлення до цих явищ, а просто йде по шляху заборон. У школі мають переважати такі форми, які дозволяли б кожному учню самовиразитись, - конкурси, змагання, олімпіади, вікторини тощо. Це дозволить школярам займатись улюбленою справою, спонукатиме їх до творчості, привчатиме до розумного використання вільного часу. Школи повинні стати центрами виховної роботи в мікрорайонах, бо мають як матеріальну базу, так і досвідчені педагогічні колективи.

На наш погляд, потребує вдосконалення система взяття школярів на облік в інспекціях у справах неповнолітніх РВ УМВС. На даний час в основному діє єдиний підхід: скоїв неповнолітній правопорушення - має справу з міліцією. Підключається до роботи з ним і школа. То чи треба їй чекати доти, поки справа не дійде до міліції? Вважаємо, що школа має організувати свій облік, розробивши конкретні критерії, провівши по кожному «кандидату» в правопорушники психологічний консультпункт. А на облік у кримінальну міліцію треба ставити лише тоді, коли всі заходи виховного впливу в рамках школи та сім'ї вичерпані.

Зміст профілактичної роботи-комплекс ідей, думок, факторів, основних напрямків попереджувального виховного впливу. Цілісність системи профілактичної роботи вимагає наступності та єдності всіх ланок загального виховання та перевиховання. Особистісно орієнтований зміст профілактичної роботи принципово виключає ситуацію, коли намагання учня-правопорушника досягти певних позитивних цілей не помічаються, проте будь-які його відхилення від правомірної поведінки викликають яскраво виявлене незадоволення, підкреслюється їх невідповідність тим чи іншим суспільним нормативам, навіюється, що учень не такий, яким би його хотіли бачити дорослі. Форми і методи загального виховання та перевиховання – це способи досягнення прогнозованих цілей і завдань.

Модель системи роботи з профілактики правопорушень, бездоглядності в школі

Учень

Класний керівник, батьки	Адміністрація школи	Уроки правознавства	Постійно діюча виставка „Я і закон”			
Місячник морально-правового виховання	Батьківський лекторій	Облік учнів, схильних до правопорушень	Облік батьків, які не займаються вихованням дітей			
Тиждень правових знань, правової пропаганди і культури „На паралельних дорогах прав і обов’язків”.	Тиждень профілактики правопорушень серед учнів. Тиждень інформаційно-просвітницької роботи „За здоровий спосіб життя”	Зустріч з працівниками правоохоронних органів, служби у справах неповнолітніх, центру соціальної служби для молоді	Зустрічі з лікарем-наркологом, рологом. Година запитань і відповідей	Тренінгові заняття з програми „Рівний-рівному”, анкетування. Рейд „Урок”	Консультації спеціалістів з питань попередження правопорушень для учнів, батьків, кл. керівників	Виховні години на правову тематику, бесіди по антиалкогольній, антитютюнової пропаганді, про СНІД, токсикоманію

Робота ради профілактики правопорушень

Розгляд питань впливу сім’ї на виховання учнів	Розгляд конкретних правопорушень	Постановка на внутрішкільний облік правопорушників	Робота з неблагополучними сім’ями
--	----------------------------------	--	-----------------------------------

Організація контролю за станом відвідування учнями школи		
Щоденний контроль адміністрації школи за відвідуванням учнів	Робота з класними керівниками над попередженням пропусків без поважних причин	Робота з батьками по попередженню пропусків уроків учнями

ВИСНОВКИ

Враховуючи різноманітність причин та умов, які призводять до злочинів, можна зробити висновок, що ефективність профілактичних заходів багато в чому залежить від спільних зусиль медиків, юристів, педагогів, психологів, працівників правоохоронних органів, служб в справах неповнолітніх, місць виконання покарань та інших причетних до цього структур, що є суб'єктами попереджувальної діяльності. При розробці профілактичних заходів слід враховувати всі фактори, що сприяють потраплянню неповнолітніх в групу ризику жертв розпусних дій, зокрема, такі як: вживання алкоголю та наркотиків, аморальна поведінка батьків; жорстоке поводження батьків зі своїми дітьми; активні дії дорослих щодо залучень неповнолітніх до злочинної діяльності; втягнення дорослими неповнолітніх в заняття проституцією; відставання в психічному розвитку дитини, що часто сприяє великому впливу на неї злочинців; наявність членів родини, що страждають на психічні захворювання. Сім'я, як базовий інститут суспільства та безпосередній суб'єкт попереджувальної діяльності, відіграє головну роль у ранній соціалізації дітей, тобто залученні їх до позитивного соціального досвіду з дитячого віку. Основним змістом профілактичної роботи в сім'ях має бути оздоровлення відносин та усунення обставин, які перешкоджають сім'ї належним чином здійснювати ранню соціалізацію дітей.

Важлива роль в здійсненні профілактичної роботи з неповнолітніми належить державним органам у справах сім'ї та молоді, кримінальної міліції та служби у справах неповнолітніх, які систематизують облік неблагополучних сімей і проводять з ними відповідну профілактичну роботу, поповнюють банк даних про дітей, які перебувають у складних побутових умовах, проживаючи в таких сім'ях, а також про сім'ї, які не виконують належних їм функцій. З метою запобігання та профілактики злочинності серед неповнолітніх, навчальні заклади, що займають не останнє місце серед виховних та попереджувально-профілактичних установ повинні:

1. впроваджувати сучасні, особистісно зорієнтовані методи і форми організації навчально-виховного процесу;
2. активізувати роботу шкільних батьківських комітетів з питань підвищення відповідальності батьків за неналежне виховання, навчання і розвиток дітей;
3. виносити на розгляд батьківських зборів такі питання: заохочення і покарання в сімейному вихованні, роль батьків у вихованні негативного ставлення дітей до вживання алкоголю, нікотину, наркотиків;
4. контролювати відвідування учнями навчальних занять, з'ясовувати причини їх пропусків, вчасно доводити до відома батьків інформацію про порушення учнями правил поведінки;

5. виявляти дітей, які займаються бродяжництвом, брати на облік, проводити з ними індивідуальну роботу;
6. вести банк даних дітей, які стоять на обліку в кримінальній міліції та на внутрішкільному обліку;
7. практичному психологу проводити анкетування та психолого-педагогічне діагностування серед учнів по виявленню причин схильності їх до шкідливих звичок і намічених напрямків корекційної роботи з учнями, які мають шкідливі звички;
8. практичному психологу на кожного учня, схильного до правопорушень, який стоїть на обліку в кримінальній міліції вести картку особистого обліку і проводити з ним відповідну роботу;
9. проводити систематичні зустрічі з представниками правоохоронних органів. Створювати належні умови для проведення постійно діючого правового лекторію;
10. один раз на навчальний рік проводити предметні тижні з основ правознавства, тиждень або день правових знань;
11. проводити анкетування батьків з метою виявлення труднощів та проблем у правовому вихованні учнів;
12. систематично проводити педагогічний і юридичний всеобуч батьків;
13. в бібліотеці школи оформляти виставки юридичної літератури на різну правову тематику.

Приємно відзначити той факт, що держава на сьогоднішній день розуміє важливість вирішення цього питання і бачить його реалізацію спільною із суспільними структурами. Це дуже правильний крок на шляху будівництва суспільства, в якому органи державної влади і народ будуть дотримуватися встановленої законності і порядку. Якби держава вибрала інший шлях і самостійно вирішувала це питання, спираючись тільки на офіційно підпорядковані структури, то на сьогоднішній день ми б мали обмежену

сферу реалізації процесу правового виховання, що не доходила б повною мірою до народних мас – основних виконавців правопорядку.

Залучаючи суспільні структури до вирішення цього питання держава тим самим піднімає і підтримує активність народу.

Налагоджено партнерські взаємовідносини з багатьма органами як місцевого самоврядування, так і виконавчої влади, в обов'язок яких входять питання роботи з молоддю і сім'єю, виховання підлітків, роботи з неповнолітніми. Досягнуті практичні результати в процесі правового виховання неповнолітніх, соціально-психологічної реабілітації дітей з девіантною формою поведінки. Напрацьовані й апробовані на практиці ефективні методики і форми виховання дітей різних категорій

Педагогічні колективи сьогодні готові вирішувати будь-які завдання навчання і виховання учнів та з упевненістю крокують у завтрашній день.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех, І.Д. Особистісно орієнтоване виховання : Науково-методичний посібник .-К.:ІЗМН,1998.-204 с.
2. Бех, І. Д. Особистісно-орієнтоване виховання-нова освітня філософія // Педагогіка толерантності.- 2001.-№ 1.- С. 16-19.
3. Кашкар'юв, Г.В. Врахування типологічних особливостей специфічних груп молоді в процесі соціальної роботи // зб. наукових праць БДПІ (Педагогічні науки).-№ 1.-1999.-С.39-44.
4. Оржеховська, В.М., Виноградова-Бондаренко, В.Є. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія,проблеми, пошуки:Навчальний посібник,-К.,2004.-78 с.
5. Оржеховська В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: Навч.-метод, посібник.- К.: ВіАН, 1996.- 351 с
6. Заросинський Ю., Заросиисський О. Причини і умови злочинності неповнолітніх потребують теоретичного і практичного розроблення // Право України.- 2004.-№ 3.- С 64-68.
7. Васильківська І. Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні: деякі аспекти // Право України.- 2004.-№ 1.-С. 95-98.
8. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / За заг. ред. І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової.- К.: УДЦССМ, 2000.- Вип. 1.- 276 с
9. Головченко В. Правове виховання учнівської молоді: питання методології та методики.- К.: Наук, думка, 1993.- 134 с
10. Запорожан І. Правове виховання молодших школярів: Навч.-метод, посібник.- Ужгород-Тернопіль: Мистецька лінія, 2002.- 158 с
11. Ковчина І. Зміст і організаційно-правові форми роботи з дітьми та молоддю шкільного віку // Соціальна робота: технологічний аспект- К.: ДЦССМ, 2004.-С.347-355.
12. Права дитини - права людини: Інформ.-метод, посібник Ш / Упор. З. Галковська, Т. Жданюк, С. Яровий.-К., 1999.- 148 с

13. Карнейчик А., Смагипа Л., Царик И. Содержание работы в 5-9-х классах // 100 уроков по правам ребенка: Учеб.-метод, пособие.- Минск, 1999.- С. 38-70.
14. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: Посібник для підвищення кваліфікації працівників соціальних служб для молоді. 4-а частина / За ред. А.Я. Ходорчук.- К.: ДЦССМ, 2003.- 272 с
15. Запобігання незаконному обігу наркотичних засобів серед неповнолітніх м. Києва: Метод, рекомендації / Під заг. ред. С О. Повіка.- Київ, 2000.- 90 с
16. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навч.-метод, посібник.— К.: УДЦССМ, 2001.-220 с
13. Толстоухова С. Социальная защита молодежи и социальная работа с нею // Соціальна робота в Україні: теорія і практика.- 2003.- № 4.- С. 12-17.
14. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. - К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
15. Волянская Є.В., Пилипенко В.Є, Сапелкина Є.В. Социокультурная детерминация подростковой агрессии. – Х., 2004. – 174 с.
16. Пименов А.Ю. Опыт построения модели личностно-ориентированного образовательного учреждения в условиях массовой школы // Построение модели личностно-ориентированной школы. – М: КСП, 2001. – С. 59-65.
17. Погрібна Н. Особистісно орієнтоване управління загальноосвітнім закладом // Директор школи. – 2002. – №14. – С. 5-6.
18. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.